

**DYSKURS PAMIĘCIOWY UKRAINY I POLSKI: GENEZA ORAZ WSPÓŁCZESNA TREŚĆ
PAMIĘCI HISTORYCZNEJ SPOŁECZEŃSTW**

Strilchuk Liudmyla

*doktor habilitowany nauk historycznych, docent,
Wschodnioeuropejski Uniwersytet Narodowy imienia Łesi Ukrainki, Łuck, Ukraina
stilizuk@ua.fm*

**REMARKABLE DISCOURSE OF UKRAINE AND POLAND: GENESIS AND CONTEMPORARY
CONTENT OF THE HISTORICAL MEMORY OF SOCIETIES**

Strilchuk Liudmyla

Dr., docent, Lesya Ukrainka Eastern European National University, Lutsk, Ukraine

**ПАМ'ЯТТЄВИЙ ДИСКУРС УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ: ҐЕНЕЗА ТА СУЧАСНИЙ ЗМІСТ
ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ СУСПІЛЬСТВ**

Стрільчук Людмила

*доктор історичних наук, доцент, Східноєвропейський національний університет імені Лесі
Українки, Луцьк, Україна*

Streszczenie. W artykule rozpatrzono pojęcie "pamięci historycznej", przeanalizowano ewolucję treściowego napełnienia pojęcia w zależności od okresu historycznego i sytuacji politycznej w relacjach ukraińsko - polskich. Odnotowano wpływ pamięci historycznej na kształtowanie świadomości narodu oraz kształtowanie odporność na stereotypy historyczne w ukraińskich i polskim społeczeństwie. Zbadano ewolucję dyskursu pamięciowego we współczesnych relacjach polsko-ukraińskich.

Słowa kluczowe: pamięć historyczna, stereotyp społeczny, zbiorowa pamięć narodowa, naród, Ukraina, Polska.

Abstract. The article reveals the essence of the concept of "historical memory", analyzes the evolution of the content content of the concept, depending on the historical period and the political situation in the Ukrainian-Polish relations. The influence of historical memory on the formation of the nation's consciousness and the stability of historical stereotypes in the Ukrainian and Polish societies is observed. The evolution of memory discourse in modern Ukrainian-Polish relations is researched.

Keywords: historical memory, social stereotypes, collective national memory, nation, Ukraine, Poland.

Анотація. У статті розкривається суть поняття "історична пам'ять", аналізується еволюція змістового наповнення поняття в залежності від історичної доби та політичної ситуації в українсько-польських відносинах. Прослідковується вплив історичної пам'яті на формування свідомості нації та стійкість історичних стереотипів в українському та польському суспільствах. Досліджується еволюція пам'яттєвого дискурсу в сучасних українсько-польських взаєминах.

Ключові слова: історична пам'ять, суспільні стереотипи, колективна національна пам'ять, нація, Україна, Польща.

Постановка наукової проблеми та її значення. На рубежі тисячоліть людство пережило черговий пізнавальний переворот, який іменують "поворотом до пам'яті". Людській спільноті притаманна здатність пам'ятати минуле. Під "історичною пам'яттю" ми розуміємо здатність людського розуму зберігати індивідуальний та колективний досвід міжлюдських взаємин і формувати на його підставі уявлення про історію як таку та своє місце у ній. Фактично, – це наявна інформація для соціальної ідентифікації особистості та спільноти. Без такої ідентифікації не можливе існування нації. Саме з огляду на це і визначається актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. В останнє десятиліття з'явилося чимало наукових праць присвячених проблемам історичної пам'яті. Серед дослідників, які активно працюють над цією проблемою слід виділити А. Киридон, Л. Нагорну, Л. Зашкільняка, Я Грицака, М. Кучерепу. Цікавими для нашої наукової розвідки стали праці зарубіжних

дослідників . Й. Рюзена, П. Нори, які присвятили свої праці сторичній пам'яті народів і націй та впливу на неї сучасного модерного суспільства.

Формулювання мети та завдань статті. Метою статті є прослідкувати пам'яттєвий дискурс у сучасному українсько-польському діалозі, визначити найбільш складні проблеми, що потребують взаємного узгодження. Серед завдань, які ставляться автором є: визначення найбільш стійких історичних стереотипів в українському та польському суспільствах, що впливають на міжнаціональні взаємини.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Взаємовідносини двох сусідніх держав України та Польщі, власне, як і взаємини двох народів, мають тривалу історію формування та розвитку. Від моменту зародження державності Україна та Республіка Польща постійно перебувають у процесі налагодження взаємних міждержавних відносин, які в силу різних історичних подій та факторів не завжди відзначалися стабільністю і добросусідством. Однак, можна з впевненістю стверджувати, що за будь-яких обставин ні українська, ні польська нації не розвивалися без взаємного впливу, відірвано чи окремо. Два сусідні народи тісно пов'язані багатомісячною історією сусідства, яка гучним відголосом нагадує про себе крізь століття.

Проблемам українсько-польських відносин у різні періоди історії присвячено багато наукових праць, студій, проводяться численні конференції, круглі столи, зустрічі політиків, дискурси в колах науковців, обговорення у засобах масової інформації, а це в свою чергу, відчутно впливає на пересічних українців та поляків, для яких міжнаціональні взаємини та примирення давно вийшли з абстрактної площини. І це не випадково, адже Республіка Польща – найближчий сусід України, з якою її поєднує, окрім спільної історії, близькість мов та спорідненість культур, врешті, ментальна близькість. Не секрет, що спільні сторінки історії і далеко не завжди найкращі міжнаціональні взаємини досить часто стають наріжним каменем в українсько-польських стосунках.

Аналіз історичних фактів переконливо свідчить, що відносини між двома націями почали формуватися ще задовго до державних утворень, а в пізніші періоди саме міжлюдські взаємини слугували головною підвалиною побудови міждержавних відносин. Як приклад, можна навести укладення династичних шлюбів, проживання на порубіжних територіях і вирішення спільних проблем, пов'язаних із обороною рідних земель тощо.

Україну та Польщу пов'язує майже 700-літнє спільне минуле, впродовж якого обидва народи пережили як періоди добросусідства, так і багатьох непорозумінь, відкритої ворожнечі, конфліктів. Тривалий час обидва народи перебували в складі одних і тих самих держав: Першої та Другої Речі Посполитої, Австро-Угорської та Російської імперій. Українці та поляки зазнали жорстокого міжнаціонального протистояння в роки Другої світової війни, випробували на собі будівництво соціалізму, складнощі тоталітаризму, кризи розпаду комуністичної системи, пошук нової моделі постсоціалістичного розвитку.

Усе це разом узятє в певні історичні періоди об'єднувало і у той же час роз'єднувало українців та поляків. Спільна історична спадщина, у кожного своя національна історична пам'ять, породили чимало суспільно-історичних стереотипів і міфів, які досить потужно впливали і до сьогодні продовжують впливати на двосторонні взаємини. Звичайно, що за період історичного співіснування українців і поляків не могло бути все спокійно і безконфліктно, так звані "наріжні камені" двосторонніх взаємин, призвели до багатьох непорозумінь і, навіть, збройних конфліктів. Тому метою даного розділу є огляд проблемних сторінок спільної історії, без яких не можливо зрозуміти витоки складних питань та протиріч між двома націями, а відтак, не можливо говорити про узгодження трактування спільних сторінок історії і, як наслідок, про примирення двох націй. Історична пам'ять – індивідуальна та колективна – є результатом взаємодії особистості і соціального середовища. Без такої взаємодії немає історичної пам'яті. Таким чином, історична пам'ять – це свого роду ідентифікація з певною культурою [3].

В посткомуністичних країнах ЦСЄ, у тому числі в Республіці Польща та Україні, дискурс стосовно історичної пам'яті є надзвичайно актуальним, що перетворює його на чинник, який на пряму впливає на життя суспільств та, великою мірою, визначає характер політичних процесів. Системні трансформації останніх десятиліть докорінно змінили акценти у підходах до розуміння та вивчення історичної минувшини у країнах, що були тісно пов'язані спільним комуністичним минулим. То ж, на повісті денній новопосталих Польщі та України особливої

актуальності набули питання вивчення спільної історії держав і націй, формування спільної колективної пам'яті, конструювання нових схем національної ідентичності.

Слід визнати, що на момент постановня незалежних Польщі та України рівень патріотизму був досить низьким. Історичні пам'ятні місця, які мали б стати фундаментом формування нової ідентичності чи національної спільності, або замовчувалися, або взагалі були невідомі. Така, фактична, відсутність національної колективної пам'яті – пов'язана з радянським етапом історичного розвитку. Тому, логічно, що в національному середовищі як українців, так і поляків розвивалося сильне, іноді, навіть, гіпертрофоване прагнення дати відповіді на багато складних питань історичного минулого, у багато чому спільного для українців та поляків.

Роль окремих людей, представників двох націй, є чи ненайвагомішим фактором сучасних міждержавних стосунків, добросусідських відносин двох держав і народів. Саме міжлюдські стосунки визначають сьогодні суспільні стереотипи: поляка для українців, та українця для поляків, і саме крізь призми цих стереотипів сприймається сусідня держава, суспільство та формуються міждержавні відносини.

Налагодження та розширення міжлюдських відносин українців та поляків сприймається обома суспільствами як свідчення політичного порозуміння та запорука сталості економічних відносин, культурна інтеграція. Можна також стверджувати, що міжлюдські стосунки є відзеркаленням стану міжетнічних відносин. Поряд із цим безсумнівними є факти певної упередженості, негативних стереотипів, які існують в свідомості українського та польського народів, породжених частими конфліктами та драмами історичної минувшини.

Зокрема, негативний стереотип українця прививався переказами про Хмельниччину і гайдамаччину, підсилювався відносно свіжими подіями Другої світової війни та подіями на Волині середини 40-х років XX століття. А на західних теренах України образ сусіда-поляка викликає асоціації з утисками українців, коли на "східних кресах" Другої Речі Посполитої закривалися українські школи, культурно-освітні заклади, руйнувалися православні церкви, нищилися селянські господарства під час пацифікації. У роки війни польське підпілля винищувало українську інтелігенцію, а нова повоєнна влада Польщі продемонструвала своє відношення до українців через акцію "Вісла".

В період тоталітаризму негативні стереотипи в обох народів по відношенню один до одного ще більше посилювалися через антипольську пропаганду в Україні і антиукраїнську в Польщі, зокрема шляхом фальсифікації та викривлення історії. В польській свідомості українці поставали "націоналістами" в самому крайньо негативному значенні цього слова, а отже, українці уявлялися найбільшими ворогами поляків і причиною усіх їх нещасть [2, 5 - 11].

Сучасні українсько-польські стосунки, на жаль, ще не до кінця змогли здолати і відкинути усі негативні стереотипи в свідомості двох народів. Головні причини цього, на нашу думку, полягають у наступному:

- доволі важко переламати закоренілий у свідомості старшого покоління синдром упередженості, на це потрібно тривалий час, іноді, навіть, зміни поколінь;
- усталений негативний стереотип українця в Польщі підтримується різноманітними екстремістськими та націоналістичними групами і (окремими) публікаціями в пресі. Прикладом може слугувати діяльність "кресових" організацій а Перемишлі;
- існує певна недовіра щодо доброї волі іншої сторони у зміцненні співробітництва та дружніх відносин;
- для поляків прослідковується брак економічної та культурної привабливості України. РП ніколи не розглядала Україну, як фінансового чи технологічного партнера, радше всі сподівання Польщі були спрямовані в західному напрямку;
- для польського суспільства, переважна більшість якого сповідує католицизм, православ'я та греко-католицизм, духовна ситуація на Україні є чужою і незрозумілою, а тому релігійний чинник досить потужно впливає на суспільну свідомість;
- політичні заяви польської політичної еліти 2013 – 2016 років зацентрували увагу на проблемах спільної українсько-польської історії, загостривши історичні акценти польського суспільства на конфліктних моментах минувшини, зокрема, подіях Другої світової війни на Волині.

Для ілюстрації проблем історичної пам'яті у сучасних українсько-польських взаєминах більш детально зупинимось на останній тезі, тим більше, що саме нещодавні акценти

зроблені польською політичною елітою, великою мірою вплинули на зміну суспільної думки поляків стосовно їх східних сусідів – українців.

В історію українсько-польського пам'яттєвого дискурсу липень 2016 року увійде розмежувальним каменем незгод, розбитих сподівань, обнуливши чверть столітній діалог інтелектуальної та політичної еліти двох країн. 22 липня Сейм Республіки Польща проголосував за резолюцію "Про встановлення 11 липня Днем пам'яті поляків, жертв геноциду, вчиненого ОУН-УПА". Ця ухвала Сейму не просто перекреслила усі напрацювання науковців та політичних еліт двох країн за чверть століття, а змусила українських істориків констатувати поразку у двосторонньому діалозі. Як заявив Ярослав Грицак в інтерв'ю одному із інтернет видань: "... маю визнати: після бійки кулаками не розмахують, а бійку ми програли. Вважаю це особистою поразкою і готовий нести відповідальність, але опускати руки не збираюся. Ми програли битву, а не війну. А війна – надовго. Тому краще перегрупувати сили і думати про новий наступ" [1, 2].

Українська політична еліта, науковці, місцева влада прикордонних із Польщею території докладають величезних зусиль, щоб не допускати загострення міжнародних українсько-польських протиріч, запобігати та згладжувати конфлікти. Бо лише виважена і послідовна позиція усіх владних інститутів здатна дати бажаний результат: не дозволити і зруйнувати ті позитивні напрацювання в українсько-польському пам'яттєвому дискурсі, що кропіткою працею та зусиллями багатьох людей досягалися впродовж попереднього чверть століття.

Найвагомішим напрацюванням з точки зору пам'яттєвого дискурсу на наше переконання є налагодження у попередні десятиліття багатостороннього діалогу між українським та польським суспільствами. Прикладом на державному рівні згладити гострі кути міжнародних суперечок стало підписання польсько-української декларації "До порозуміння і єднання", організація на державному рівні відзначення історичних дат, вшанування видатних осіб обох народів, ініціювання конференції істориків, які мали узгодити погляди українців та поляків на події Другої світової війни. Саме факти трактування спільної історії українців та поляків найчастіше викликали гострий суспільний резонанс, цим самим засвідчуючи гостроту проблеми і нагальну необхідність її вирішення.

Аналіз наукових та суспільних дискусій свідчить про очевидний розлом, який доволі важко подолати з точки зору політики пам'яті різних держав. Адже, мова йде, передовсім, про різне тлумачення в Україні та Республіці Польща, тих або інших дій у певних історичних умовах, спрямованих на вирішення відповідних національних і державних цілей. Звідси і різне сприйняття, міфологізація і, навіть, демонізація багатьох історичних осіб. Одні із них боролися за українські (Степан Бандера, Роман Шухевич, Симон Петлюра), інші за польські (Роман Дмовський, Юзеф Пілсудський) національні інтереси. Отже, ми стикаємося з різними оцінками одних і тих же дій, тобто різні наративи відповідних історичних подій. Одна оцінка – з точки зору національно-визвольної боротьби народу за свою незалежність, інша – з позицій захисту інтересів держави, в рамках якої ведеться ця боротьба. Серед таких подій, наприклад, українсько-польська війна 1918 – 1919 рр., "волинська різня", депортації 1944 – 1946 рр. та ін. Знайти у цих питаннях взаєморозуміння, вкрай складно, а ще частіше просто неможливо.

Проте, слід визнати, що, не дивлячись на різницю у першопочаткових оцінках з обох сторін, багато проблем спільної українсько-польської історії вдалося вивести із площини "різнотрактування" і виробити узгоджене бачення, а відтак, зняти, як проблему до суперечки. Серед таких проблем події початку ХХ століття, зокрема українсько-польська війна 1918 – 1919 років та її наслідки. Польські публіцисти та історики називали цю війну братовбивчою або війною "двох патріотизмів" у той час, як українські дослідники вважають, що це було не протиборство "польських орлят" і львівських українців, а конфлікт двох новонароджених національних держав – Західноукраїнської Народної Республіки і Польщі за територію від Сяну до Збруча, де українці становили більшість [5, 161; 4, 37].

За влучним висловом польського публіциста, карта польсько-українських відносин 1990-х роках мала два чутливі місця – Перемишль і Львів. В обох містах мешкали групи людей, для яких історія зупинилася 50 років тому і вони жили пам'яттю кривд, вчинених колись поляками українцям і українцями полякам [8]. Пам'ять про минуле не дозволила, як показали послідовні події, полякам виважено підійти до розв'язання делікатних проблем, пов'язаних з культурним і релігійним життям української громади в Польщі. Певним віддзеркаленням перемиських конфліктів стали суперечки навколо відбудови та відкриття Польського

військового меморіалу, "Орлят" у Львові. Суперечки, що розгорілися навколо відкриття цвинтаря були близькими відгукнутися напругою на держано-політичному рівні українсько-польських взаємин. Більш детально ми заглибимося в аналіз цієї проблеми у наступних розділах.

Беззаперечним є і той факт, що і до сьогодні українсько-польські міжнаціональні, а відтак, і міждержавні взаємини час від часу збурюються тими проблемами спільної історії, по яких так і не вдалося остаточно узгодити трактування. Найбільш яскравим прикладом цього є проблема українсько-польського протистояння в роки Другої світової війни. Ця тема є не лише одним із найскладніших історичних дискурсів між істориками двох країн, а й, як показують нещодавні події виходить далеко за межі наукових дискусій, усе частіше набуваючи дратівливого політичного забарвлення, стаючи свого роду лакмусовим папірцем у міжнаціональних і міждержавних взаєминах України та Польщі.

Наприкінці ХХ століття помітний сплеск наукового інтересу до історичної пам'яті, яка з художньої метафори поступово перетворюється на наукове поняття. Й. Рюзен вважає, що історична пам'ять як самостійна тема для досліджень виникла з постмодернівськими підходами в історії як нове джерело для творення історичного смислу. Вона розкрила нові можливості, які закорінені у фундаментальній і універсальній функції пам'яті як засобу формування ідентичності та життєвого орієнтуру [7, 8 -26].

Аналіз багатьох наукових концепцій знаних у світі науковців привів нас до висновку, що приведення тлумачення поняття "історична пам'ять" до єдиного, спільного знаменника, видається не просто проблематичним, а й, до певної міри, непродуктивним. Широта діапазону інтерпретацій поняття, закладення, доволі, різного змісту в поняття "історична пам'ять" у дискурсах різних дисциплін, широта смислових контекстів унеможлиблює дати однозначне визначення цьому складному і багатогранному суспільному феномену. Окрім того, не можна не враховувати і той факт. Що зміст поняття "історична пам'ять" еволюціонує у часі і піддається впливам та корекції з боку ідеологічних та філософських доктрин. Вище викладений аналіз ґенези проблеми, дозволить прослідкувати трансформації, які зазнало поняття "історична пам'ять" у часі.

Хто ж виступає головними суб'єктами історичної пам'яті? Це найперше: національні спільноти (соціуми, колективи), а також індивіди. Щоправда, стосовно останніх слід зауважити, що їх пам'ять, поза всяким сумнівом, детермінована соціальними чинниками. Диференціація понять "індивідуальна історична пам'ять" та "колективна історична пам'ять", як окремих, але, разом з цим, тісно пов'язаних між собою, на нашу думку, є виправданою. Поряд із цим слід зазначити, що механізми формування цих двох категорій пам'яті суттєво відрізняються.

Сьогодні в умовах інформаційного суспільства, коли віртуальний простір Інтернету згладжує, а інколи і нівелює межі між історією як минулим і сучасністю, як передтечею майбутнього, коли людина отримала небачену досі свободу в інтерпретуванні текстів історичну пам'ять, як таку, неможливо розглядати поза дискурсом. Щодо впливу наукових дискурсів на суспільну свідомість, то з цього приводу не може бути однозначної оцінки, оскільки тут є свої позитиви та негативи. Зокрема, у будь-якому дискурсі досить багато "підводних каменів", і залежать вони не так від обставин місця й часу, як від зв'язку автора з тією чи іншою науковою школою чи напрямом, а отже, від тієї методології й системи оцінок, яку він свідомо чи підсвідомо обирає. Сформовані на такій основі ментальні стереотипи слугують виразними демаркаційними лініями, що робить наукові дискурси конфронтаційними за самою своєю суттю [6, 36 - 37]. Врешті, ні для кого не є секретом прогресуюча політизація історичної свідомості, яка відбувається повсюди у світі під впливом "глобальної турбулентності". Те, що сьогодні вкладається в поняття "історична політика", є своєрідною синтетично-іміджевою моделлю самозахисту, яка до того ж, суттєво трансформує наукові дискурси. Аналіз опублікованих досліджень свідчить, що чіткого визначення історичної пам'яті не вироблено. У найбільш загальному вигляді це поняття концентрує у собі здатність суб'єкта зберігати спогади про пережитий досвід, що є необхідною основою для вироблення історичної свідомості. Історичну пам'ять трактують як сукупність відомостей про соціальне минуле, що існують як на індивідуальному рівні, з усім багатством емоційного спектру, так і на рівні масового знання про минулу соціальну реальність, що приймають з часом за зміст історичної пам'яті. Можна зустріти версії, коли історичну пам'ять позиціонують як опорні пункти масового знання про минуле, як мінімальний набір образів історичних подій і

особистостей. Актуальним залишається питання, як співвідноситься історичне знання про минуле в цілому з іншим трактуванням минулого в істориків.

Висновки і перспективи подальших досліджень. На завершення, у якості висновків, слід висловити наступні міркування: в українсько-польській історії, на жаль, на сьогодні, важко виділити ті історичні періоди, проблеми спільного історичного досвіду, які б фігурували в національній пам'яті обох народів в таких параметрах і кондиціях, які б можна було розглядати безсумнівно, не ревізуючи, і до того ж однозначно з обох сторін. В цьому сенсі особливої важливості набуває відповідальність істориків у пошуках механізмів узгодження і пропагування культури колективної історичної пам'яті, адже від цього напряду залежать міжнародні взаємини двох сусідніх народів. А тому слід давати переконливі спростування ненауковим підходам, тлумаченням, висновкам і оцінкам, вносити ясність у кожен конкретний історичний епізод (особливо це стосується суперечливих питань спільної історії), аналізувати і обґрунтовувати історичні факти та події.

Список літератури:

1. Грицак Я. Українсько-польські гуманітарні взаємини в 1991 – 2001 рр. шлях України та Польщі до прощення / Я. Грицак // Новое время. – 29 липня 2016 р. – С.2-18.
2. Заброварний С. До повного примирення і щирого порозуміння // Політика і час. – 1997. - № 9. – С. 5 – 11.
3. Зашкільняк Л. Історична пам'ять та історіографія як дослідницьке поле для інтелектуальної історії / Л. Зашкільняк. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.inst-ukr.lviv.ua/files/23/810Zashkilniak.pdf> – Назва з екрану.
4. Кучерепа М, варшавський договір 1920 року: генезис, проблеми, наслідки / М. Кучерепа // Польща та Україна в боротьбі за незалежність 1918 – 1920. Під ред.. Т. Кшонстка. – Варшава, 2010. – С. 37 – 47.
5. Литвин М. Українсько-польська війна 1918 – 1919 рр.: генеза, хід, геополітичні наслідки/ М. Литвин // Польща та Україна в боротьбі за незалежність 1918 – 1920. Під ред.. Т. Кшонстка. – Варшава, 2010. – С.161 – 173.
6. Нагорна Л.П. Історична пам'ять: теорії, дискурси, рефлексії / Л.П. Нагорна. – К., ІПіЕНД ім.. І.Ф. Кураса НАН України, 2012. – 432 с.
7. Рюзен Й. Утрачивая последовательность истории (некоторые аспекты исторической науки на перекрестке модернизма, постмодернизма и дискуссии о памяти) / Й. Рюзен // Диалог со временем. Альманах интеллектуальной истории. – Вып. 7. – 2001. С. 8 – 26.
8. Krzemien E. Czułe miejsca / Edward Krzemień // Gazeta Wyborcza. – 1997. – № 150. – 30 czerwca.

REMARKABLE DISCOURSE OF UKRAINE AND POLAND: GENESIS AND CONTEMPORARY CONTENT OF THE HISTORICAL MEMORY OF SOCIETIES

Strilchuk Liudmyla

Formulation of scientific problem and its significance. At the turn of the millennia, humanity has undergone another cognitive coup, which is called "turning to memory." The human community has the ability to remember the past. Under the "historical memory," we understand the ability of the human mind to preserve the individual and collective experience of interpersonal relationships and form the basis of its presentation of history as such and its place in it. In fact, this is the information available for the social identification of the individual and the community. Without such identification, the existence of a nation can not exist. It is in view of this and determines the relevance of the study.

Analysis of recent research on this problem. In the last decade, many scientific papers devoted to the problems of historical memory have appeared. Among researchers who are actively working on this problem should be distinguished A. Cyridon, L. Nahornu, L. Zashkilnyak, I Hrytsak, M. Kucherepu. Foreign researchers are interested in our scientific research. J. Ruizen, P. Noori, who devoted their works to the centuries-old memory of peoples and nations and the influence of modern modern society on it.

Formulating the purpose and objectives of the article. The purpose of the article is to trace memorable discourse in the modern Ukrainian-Polish dialogue, to identify the most difficult problems that require mutual harmonization. Among the tasks presented by the author are: the definition of the most stable historical stereotypes in the Ukrainian and Polish societies, which influence the interethnic relations.

Presentation of the main material and the substantiation of the results of the study. The relations between the two neighboring states of Ukraine and Poland, in fact, as well as the mutual relations of the two peoples, have a long history of formation and development. Since the birth of statehood, Ukraine and the Republic of Poland are constantly in the process of establishing mutually interstate relations, which, due to various historical events and factors, have not always been marked by stability and good-neighborliness. However, it is safe to assert that under any circumstances neither the Ukrainian nor the Polish nation developed without mutual influence, separated or separately. Two neighboring nations are closely linked to the centuries-old history of the neighborhood, which reminds itself through the centuries with a loud echo.

Problems of Ukrainian-Polish relations in various periods of history are devoted to many scholarly works, studios, numerous conferences, round tables, meetings of politicians, discourses in the circles of scholars, discussions in mass media, which in turn significantly affects ordinary Ukrainians and Poles, for whom interethnic relations and reconciliations have long come out of the abstract plane. And this is no accident, because the Republic of Poland is the closest neighbor of Ukraine, with which it combines, in addition to the common history, the proximity of languages and the affinity of cultures, in the end, mental intimacy. It's no secret that the common pages of history and not always the best interethnic relations quite often become the cornerstone of Ukrainian-Polish relations.

Analysis of historical facts convincingly suggests that relations between the two nations began to be formed long before the state formations, and in later periods, it was human interpersonal relationships that served as the main foundation for building interstate relations. As an example, we can conclude dynastic marriages, residing in the border areas and solving common problems related to the defense of our native lands, and so on.

Ukraine and Poland are associated with a nearly 700-year common past, during which both peoples experienced both periods of good-neighborliness and many misunderstandings, open hostility, conflicts. For a long time, both peoples were part of the same states: the First and Second Republic of the Commonwealth, the Austro-Hungarian Empire and the Russian Empire. Ukrainians and Poles were subjected to violent interethnic confrontation during the Second World War, experienced the construction of socialism, the complexities of totalitarianism, the crisis of the collapse of the communist system, the search for a new model of post-socialist development.

All these combined together in certain historical periods united and at the same time dissociated Ukrainians and Poles. The common historical heritage, each with its own national historical memory, has generated many socio-historical stereotypes and myths that have influenced rather powerful influence and continue to influence bilateral relations to this day. Of course, during the period of historical coexistence of Ukrainians and Poles, everything could not be calm and non-conflict, the so-called "cornerstone" of bilateral relations, led to many misunderstandings and even armed conflicts. Therefore, the purpose of this section is to review problematic pages of common history, without which it is impossible to understand the origins of complex issues and contradictions between the two nations, and therefore it is impossible to speak about the harmonization of the interpretation of common history pages and, as a consequence, the reconciliation of the two nations. Historical memory - individual and collective - is the result of the interaction of personality and social environment. Without this interaction there is no historical memory. Thus, historical memory is a kind of identification with a particular culture [3].

In the postcommunist countries of the CEE, including in the Republic of Poland and Ukraine, discourse on historical memory is extremely relevant, which makes it a factor that directly affects the lives of societies and, to a large extent, determines the nature of political processes. System transformations in recent decades radically changed the emphasis on approaches to understanding and studying the historical past in countries that were closely linked to the common communist past. In the same way, in the novels of the newly-arrived Poland and Ukraine, issues of studying the common history of states and nations, formation of collective collective memory and the construction of new schemes of national identity became especially relevant.

It should be admitted that at the time of the rise of independent Poland and Ukraine, the level of patriotism was rather low. Historical memorable places that would have become the foundation for the formation of a new identity or national community, or were silenced, or even unknown at all. Such, in fact, the absence of national collective memory - is connected with the Soviet stage of historical development. Therefore, it is logical that in the national environment, both Ukrainians and Poles developed a strong, sometimes even hypertrophied, desire to answer many of the complex issues of the past, largely common to Ukrainians and Poles.

The role of individuals, representatives of two nations, is either an indifferent factor of modern interstate relations, good-neighborly relations between the two states and peoples. It is human relationships that define social stereotypes today: Poles for Ukrainians, and Ukrainians for Poles, and it is through the prism of these stereotypes that the neighboring state, society and intergovernmental relations are formed.

The establishment and expansion of human-political relations between Ukrainians and Poles is perceived by both societies as evidence of political consensus and a guarantee of the sustainability of economic relations, cultural integration. It can also be argued that interpersonal relations are a reflection of the state of interethnic relations. Along with this, there are undoubted facts about certain bias, negative stereotypes that exist in the consciousness of the Ukrainian and Polish peoples, caused by frequent conflicts and drama of the historical past.

In particular, the negative stereotype of Ukrainians was leaked by tales about Khmelnytsky and Haidamachin, amplified by the relatively recent events of the Second World War and events in Volhynia in the mid-40's of the twentieth century. And in the western regions of Ukraine, the image of a neighbor of the Pole is associated with the oppression of Ukrainians when Ukrainian schools, cultural and educational institutions, Orthodox churches were closed on the Eastern Cossacks of the Second Commonwealth, and the peasant farms were destroyed during the pacification. During the war, the Polish underground destroyed the Ukrainian intelligentsia, and the new post-war power of Poland demonstrated its attitude to Ukrainians through the action of Wisla.

In the period of totalitarianism, the negative stereotypes of both peoples in relation to each other were further aggravated by anti-Polish propaganda in Ukraine and anti-Ukrainian in Poland, in particular by falsifying and distorting history. In the Polish consciousness, Ukrainians appeared to be "nationalists" in the most extreme sense of the word, and therefore, the Ukrainians seemed to be the greatest enemies of the Poles and the cause of all their misery [2, 5 - 11].

Unfortunately, the modern Ukrainian-Polish relations have not yet fully overcome and reject all negative stereotypes in the minds of the two peoples. The main reasons for this are, in our opinion, the following:

- it is rather difficult to break the biased bias in the minds of the older generation; this requires a long time, sometimes even changes in generations;
- The established negative stereotype of a Ukrainian in Poland is supported by various extremist and nationalist groups and (individual) publications in the press. An example is the activity of the "clerical" organizations and Przemysl;
- there is some distrust of the goodwill of the other party in strengthening cooperation and friendly relations;
- for Poles, there is a lack of economic and cultural attractiveness of Ukraine. The RP has never considered Ukraine as a financial or technological partner; rather, all the hopes of Poland were directed toward the west;
- for Polish society, the vast majority of whom professes Catholicism, Orthodoxy and Greek Catholicism, the spiritual situation in Ukraine is alien and incomprehensible, and therefore the religious factor influences the public consciousness sufficiently powerful;
- political statements of the Polish political elite from 2013 to 2016 focused on the problems of the common Ukrainian-Polish history, exacerbating the historical accents of Polish society in the conflict moments of the past, in particular, the events of the Second World War in Volhynia.

To illustrate the problems of historical memory in contemporary Ukrainian-Polish relations, let us focus in more detail on the latest thesis, especially since the recent emphases made by the Polish political elite have greatly influenced the change in the political opinion of the Poles towards their eastern neighbors, the Ukrainians.

In the history of Ukrainian-Polish memorial discourse in July 2016, it will enter into a dividing line of disagreement, broken hopes, having rescinded the quarter-century dialogue of the intellectual and political elite of the two countries. On July 22, the Sejm of the Republic of Poland

voted for the resolution "On the Day of Remembrance of Poles, Victims of Genocide committed by OUN-UPA" on July 11. This ruling of the Sejm not only crossed out all the work of the scientists and political elites of the two countries for a quarter century, but forced the Ukrainian historians to declare a defeat in the bilateral dialogue. As Yaroslav Hrytsak stated in an interview with one of the Internet publications: "... I have to admit: after a fight, the fists do not swing, and we lost the fight. I consider it a personal defeat and I am ready to bear responsibility, but I do not intend to lower my hands. We lost the battle, not war. And the war - for a long time. Therefore, it is better to regroup forces and think about a new offensive "[1, 2].

The Ukrainian political elite, scholars, local authorities of the border with the territory of Poland make tremendous efforts to prevent the intensification of inter-ethnic Ukrainian-Polish contradictions, to prevent and smooth conflicts. For only a balanced and consistent position of all the authorities is capable of giving the desired result: not to allow and destroy those positive developments in the Ukrainian-Polish memorial discourse, which by the laborious work and efforts of many people was achieved during the previous quarter century.

According to our convictions, the most important work in terms of memorable discourse is the establishment of multilateral dialogue between Ukrainian and Polish societies in previous decades. An example at the state level to smooth the sharp corner of international disputes was the signing of the Polish-Ukrainian Declaration "For Understanding and Unity," the organization at the state level of celebrating historical dates, honoring the prominent figures of both nations, initiating a conference of historians who had to reconcile the views of Ukrainians and Poles on the Second world war. It is the facts of the interpretation of the common history of Ukrainians and Poles that often caused a sharp public response, thereby confirming the acuteness of the problem and the urgent need for it to be resolved.

The analysis of scientific and social discussions shows an obvious fault, which is quite difficult to overcome in terms of the policy of memory of different states. After all, it is, first of all, about different interpretations in Ukraine and the Republic of Poland of certain actions in certain historical conditions aimed at solving the corresponding national and state objectives. Hence the different perceptions, mythologization and, even, the demonization of many historical persons. Some of them fought for Ukrainians (Stepan Bandera, Roman Shukhevych, Simon Petliura), others for the Polish (Roman Dmowski, Jozef Pilsudski) national interests. Consequently, we encounter different assessments of the same actions, that is, different narratives of the corresponding historical events. One estimate - from the point of view of the national liberation struggle of the people for their independence, the other - from the point of view of protecting the interests of the state, within which this struggle is conducted. Among such events are, for example, the Ukrainian-Polish War of 1918-1919, Volyn Difference, deportations from 1944 to 1946, and others. It is extremely difficult to find an understanding on these issues, and even more often it is simply impossible.

However, it must be admitted that, despite the difference in the initial estimates from both sides, many problems in the joint Ukrainian-Polish history have been able to be deduced from the "different interpretations" and to work out a coherent vision, and, therefore, to remove it as a problem to the controversy. Among such issues are the events of the early twentieth century, in particular the Ukrainian-Polish war of 1918-1919 and its consequences. Polish journalists and historians called this war a fratricidal or war of "two patriotism" while Ukrainian researchers believe that this was not a confrontation between "Polish eaglets" and Lviv Ukrainians, but the conflict between two newborn national states - the Western Ukrainian Republic and Poland over the territory from Xian to Zbruch, where Ukrainians constituted the majority [5, 161; 4, 37].

According to the well-known statement of the Polish publicist, the map of Polish-Ukrainian relations in the 1990s had two sensitive places - Przemysl and Lviv. In both cities, there were groups of people for whom history stalled 50 years ago and they lived in memory of the injustices committed once by Poles to Ukrainians and Ukrainian Poles [8]. The memory of the past did not allow, as the subsequent events showed, the Poles carefully approach to solving delicate problems related to the cultural and religious life of the Ukrainian community in Poland. Some reflection of the conflicts of Peremysh was the debate surrounding the rebuilding and opening of the Polish Military Memorial, the "Eaglets" in Lviv. Disputes that broke out around the opening of the cemetery were close to respond to the tension at the state-political level of Ukrainian-Polish relations. In more detail, we will delve into the analysis of this problem in the following sections.

It is also indisputable that the Ukrainian-Polish interethnic and, therefore, intergovernmental relations between now and then interfere with those problems of common history, which did not manage to finally reconcile the interpretation. The most striking example of this is the problem of the Ukrainian-Polish confrontation during the Second World War. This topic is not only one of the most difficult historical discourses between historians of the two countries, but also, as recent events show far beyond the limits of scientific discussion, are increasingly becoming an irritating political color, becoming a sort of litmus test in the inter-state and interstate relations between Ukraine and Poland.

At the end of the twentieth century, there is a surge of scientific interest in historical memory, which gradually transforms into a scientific concept from an artistic metaphor. J. Rüzen believes that historical memory as an independent topic for research has arisen with postmodern approaches in history as a new source for the creation of historical meaning. She revealed new opportunities that are rooted in the fundamental and universal function of memory as a means of forming identity and life benchmark [7, 8 -26].

The analysis of many scientific concepts of the world-famous scholars has led us to conclude that bringing the interpretation of the concept of "historical memory" into a single, common denominator appears not only problematic, but also, to some extent, unproductive. The breadth of the range of interpretations of the concept, the laying of a rather, different meaning in the concept of "historical memory" in the discourses of various disciplines, the breadth of semantic contexts makes it impossible to give a unambiguous definition to this complex and multifaceted social phenomenon. In addition, one can not ignore the fact. That the meaning of the concept of "historical memory" evolves over time and is subject to influences and corrections on the part of ideological and philosophical doctrines. The above analysis of the genesis of the problem will allow us to follow the transformations experienced by the term "historical memory" in time.

Who is the main subjects of historical memory? This is first of all: national communities (societies, collectives), as well as individuals. However, with regard to the latter, it should be noted that their memory, without any doubt, is determined by social factors. The differentiation of the notions of "individual historical memory" and "collective historical memory" as separate, but, together with this, are closely interconnected, in our opinion, is justified. In addition, it should be noted that the mechanisms of formation of these two categories of memory differ significantly.

Today, in the conditions of the information society, when the virtual space of the Internet smoothes out, and sometimes even bridges the boundaries between history as past and present, as the forerunner of the future, when a person has received the unprecedented freedom to interpret texts, historical memory, as such, can not be considered outside of the discourse. As regards the impact of scientific discourses on social consciousness, there can be no unequivocal assessment in this regard, because there are their own positive and negative ones. In particular, in any discourse there are quite a lot of "pitfalls", and they depend not so much on the circumstances of place and time, as from the relationship of the author to a particular science school or direction, and hence from that methodology and system of assessments, which he deliberately or subconsciously chooses. Mental stereotypes formed on this basis serve as expressive demarcation lines, which makes scientific discourses confrontational in nature [6, 36 - 37]. Finally, for nobody is the secret of the progressive politicization of historical consciousness that is happening all over the world under the influence of "global turbulence." The fact that today is invested in the concept of "historical politics" is a peculiar synthetic-image model of self-defense, which, moreover, significantly transforms scientific discourses. An analysis of published research suggests that a clear definition of historical memory has not been made. In the most general form, this concept concentrates on the ability of the subject to preserve the memories of the past experience, which is the necessary basis for the development of historical consciousness. Historical memory is interpreted as a collection of information about the social past that exists both on an individual level, with all the wealth of the emotional spectrum, and at the level of mass knowledge of the past social reality, taking over time for the content of historical memory. You can find versions where historical memory is positioned as the main points of mass knowledge about the past, as a minimal set of images of historical events and personalities. The question remains as to how historical knowledge of the past as a whole relates to a different interpretation of the past by historians.

Conclusions and perspectives of further research. To conclude, the following considerations should be made: in Ukrainian-Polish history, unfortunately, today it is difficult to

identify those historical periods, the problems of the common historical experience that would appear in the national memory of both peoples in such parameters and conditions, which could be considered without a doubt, without revision, and moreover, unambiguously on both sides. In this sense, the responsibility of historians in acquiring mechanisms for the harmonization and promotion of the culture of collective historical memory becomes of particular importance, because the interethnic relations of the two neighboring nations depend on this direction. Therefore, it is necessary to give convincing rebuttal to unscientific approaches, interpretations, conclusions and assessments, to clarify each particular historical episode (especially concerning controversial issues of common history), to analyze and justify historical facts and events.

Reference:

1. Hrytsak YA. Ukrayinsko-polski humanitarni vzayemyny v 1991 – 2001 rr. shlyakh Ukrayiny ta Polshchi do proshchennya / YA. Hrytsak // *Novoe vremya*. – 29 lypnya 2016 r. – S.2-18.
2. Zabrovarnyy S. Do povnoho prymyrennya i shchyroho porozuminnya // *Polityka i chas*. – 1997. - № 9. – S. 5 – 11.
3. Zashkilnyak L. Istorychna pamyat ta istoriografiya yak doslidnytske pole dlya intelektualnoyi istoriyi / L. Zashkil'nyak. – [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.inst-ukr.lviv.ua/files/23/810Zashkilniak.pdf> – Nazva z ekranu.
4. Kucherepa M, varshavskyy dohovir 1920 roku:henezys, problemy, naslidky / M. Kucherepa // *Polshcha ta Ukrayina v borotbi za nezalezhnist' 1918 – 1920*. Pid red.. T. Kshonstka. – Varshava, 2010. – S. 37 – 47.
5. Lytvyn M. Ukrayinsko-polska viyna 1918 – 1919 rr.: geneza, khid, heopolitychni naslidky/ M. Lytvyn // *Polshcha ta Ukrayina v borotbi za nezalezhnist 1918 – 1920*. Pid red.. T. Kshonstka. – Varshava, 2010. – S.161 – 173.
6. Nahorna L.P. Istorychna pamyat: teoriyi, dyskursy, refleksiyyi / L.P. Nahorna. – K., IPIEND im.. I.F. Kurasa NAN Ukrayiny, 2012. – 432 s.
7. Ryuzen Y. Utrachyvaya posledovatelnost ystoryy (nekotorye aspekty ystorycheskoy nauky na perekrēstke modernyzma, postmodernyzma y dyskussyy o pamyaty) / Y. Ryuzen // *Dyaloh so vremenem. Almanakh yntelektualnoy ystoryy*. – Vyp. 7. – 2001. S. 8 – 26.
8. Krzemien E. Czułe miejsca / Edward Krzemień // *Gazeta Wyborcza*. – 1997. – № 150. – 30 czerwca.